

DALŠÍ KOLO REORGANIZACE ARMÁDY PŘED NÁMI

V současné době (únor 1993) vrcholí práce na pojetí Koncepce výstavby armády ČR do roku 1996. Zpracování tohoto materiálu řídí koncepční skupina MO ČR v čele s pplk. gšt. Ing. P. LUŽNÝM a na jeho tvorbě se podílí široký okruh odborníků z nosných správ GŠ a úseků MO. Vypracovaný materiál se stane po schválení vládou a parlamentem ČR základem pro podobu armády konce 90. let.

Připravovaná Koncepce navazuje na výsledky první etapy reorganizace armády, kterých se v souladu se Soustavou cílů rozvoje Čs. armády a vojenské části CO do roku 2005 dosáhlo v letech 1990 - 1992.

Na organizačních změnách Čs. armády se začalo pracovat od počátku roku 1990, a to v souvislosti s probíhajícími vídeňskými jednáními, kdy bylo již evidentní, že dojde ke snížení počtů zbraní a bojové techniky. Tento zámysl ještě vycházel z existence koaličního uskupení Varšavské smlouvy, byl poplatný zásadám výstavby podle jednotného modelu a nerespektoval a ani nemohl respektovat probíhající změny ve vojensko politické situaci v Evropě a ve světě.

Nově koncipované organizační změny schválené 2. schůzí ROS 12. 11. 1990 již v plném rozsahu tyto změny respektovaly a zároveň vycházely z předpokládaného zrušení vojenských struktur Varšavské smlouvy. Reagovaly tak na požadavek zabezpečit suverenitu a nezávislost ČSFR vlastními silami.

Nová koncepce přeměny armády v armádu demokratického typu vycházela z Vojenské doktríny ČSFR, schválené FS dne 20. 3. 1990 a z nutnosti v krátkém časovém období přizpůsobit strukturu a rozmístění vojsk nové vnitřní politické situaci, nové orientaci zahraniční politiky ČSFR a měnícím se vojensko politickým poměrům v Evropě. Zabezpečovala snížení koncentrace vojsk v západní části území republiky a výrazné posílení svazků a útvarů na Slovensku. **Koncepce rozvoje Čs. armády po roce 1990** vycházela již z limitu hlavních druhů zbraní a bojové techniky stanovených pro ČSFR Smlouvou o konvenčních ozbrojených silách v Evropě.

Pro první etapu organizačních, dislokačních a redislokačních změn (období 1991 - 1993) byly stanoveny následující zásady:

- V průběhu reorganizace armády zachovat nezbytnou bojovou pohotovost a akceschopnost vojsk.
- Zkrátit na minimálně možnou dobu zakončení těchto změn. Z těchto důvodů byly původně stanovené termíny plánované na rok 1993 upravené na konec roku 1992.

- Co nejvíce omezit negativní dopady na vojáky z povolání, jejich rodinné příslušníky i občanské zaměstnance vojenské správy.

- Organizační změny uskutečnit v rozsahu přidělených rozpočtových prostředků.

- Organizační struktury svazků a útvarů měnit tak, aby umožňovaly plnohodnotné využití nejkvalitnější techniky a výzbroje. Hledat při tom efektivní způsoby likvidace nadpočetné výzbroje a techniky s jejím eventuálním komerčním využitím.

Souběžně s reorganizačními změnami bylo zahájeno rozpracování Koncepce komplexní strategie obrany státu, plánu operačního použití vojsk a byly rozpracované nové zásady bojové pohotovosti vojsk.

Plánované organizační, dislokační a redislokační změny svým rozsahem neměly srovnání se žádnými změnami, které se v historii Čs. armády prováděly. V první etapě (do roku 1993) se plánovalo zrušit 315 a reorganizovat 200 útvarů a zařízení. Nově dislokovat 61 a redislokovat 63 větších útvarů a zařízení.

Rok 1991 byl v tomto smyslu skutečně velmi náročný. Realizovala se první vlna změn, dokončoval se legislativní proces ke zkrácení vojenské základní služby z 24 na 18 měsíců a v platnost vstoupil Zákon o civilní službě. Život armády podstatným způsobem rovněž ovlivnila skutečnost, že v tomto období musela převzít ke střežení desítky objektů po Sovětské armádě, vyčlenit značný počet vojáků (cca 5 000) ke střežení víc jak 70 objektů zvláštní důležitosti na teritoriu v souvislosti s krizí v Perském zálivu.

Již v průběhu roku 1991 bylo zrušeno 194 útvarů, 151 reorganizováno a 59 redislováno do jiných posádek. U pozemního vojska, které v této době mělo 36 vševojskových pluků, došlo v průběhu roku ke zrušení 6 pluků, 8 jich bylo reorganizováno a 15 pluků bylo přezbrojeno na jiný typ techniky.

Uvedené změny se rovněž projeví v lidském činiteli. Organizační změny se dotkly více jak 5300 vojáků z povolání, cca 900 občanských zaměstnanců. V průběhu roku 1991 bylo předčasně propuštěno 17 500 vojáků základní služby nástupního termínu duben 1989 po vykonání 20 měsíční základní vojenské služby, 4700 AVKVS po 9 měsících služby a 3 900 ženatých vojáků s jedním a více dětmi ze sociálních a rodinných důvodů. Cca 4 000 vojáků základní služby využilo zákona č. 73 a požádalo o civilní službu. To vše představovalo úbytek okolo 30 000 osob, v důsledku čeho se snížila naplněnost armády cca o 25 %, která nejvíce postihla vševojskové útvary, kde nebyla výjimka i 50 % nenaplněnost.

V tomto období armáda plnila další neméně složitý úkol. Na základě "Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě" byla Čs. armáda povinná do konce měsíce července 1991 soustředit do deseti deklarovaných míst 1 673 tanků, 2 190 obrněných transportérů, 1 922 děl a raketometů, 98 letadel, tedy celkem 5 883 kusů vojenské techniky určené k likvidaci nebo eventuálnímu odprodeji.

To všechno vyžadovalo mimořádné úsilí a v některých momentech i přijímání mimořádných opatření. Ke cti většiny vojáků z povolání i základní služby lze říci, že úkoly roku 1991 byly splněny.

Rok 1992 byl ve znamení pokračování a urychlení prováděných změn. Zvláštní důraz byl kladen na dokončení redislokací předurčených útvarů z České republiky na území Slovenska. Celkem to představovalo vytvoření 31 nových útvarů, reorganizaci 84 útvarů a zrušení 93 útvarů (převážně válečné vytvářených) a přemístění

67 útvarů (z toho 30 z území ČR). V průběhu těchto změn se snížily početní stavy armády ze 198 000 na 146 500 osob k 30. 9. 1992. Zásadním způsobem se změnilo rozložení armády na teritoriu jednotlivých republik. Ze 17 % bojových útvarů na území SR v roce 1989 se zvýšil jejich počet na 34,6 %. Prakticky bylo dokončeno rovnoměrné rozmístění pozemního vojska a vytvořeny organizační základy vojsk územní obrany. Nově bylo koncipováno a v praxi realizováno mobilizační rozvinutí vojsk, systém uvádění vojsk do vyšších stupňů připravenosti a systém operačního použití vojsk.

Výrazně se posílila PVO na území SR, kde původní jedna protiletadlová raketová brigáda byla doplněna dalšími třemi protiletadlovými raketovými pluky a jednou letkou stíhacího letectva. Vytvořením 1. divize PVO a 1. radiotechnické brigády byl vybudován základ pro dobudování perspektivního komplexního systému PVO na území SR.

Změnami prošly orgány velení operačního i taktického stupně. Nově byla koncipována struktura MO i GŠ. Zrušeny byly vojenské okruhy, celý frontový komplet včetně dvou polních armád a velitelství dvou leteckých divizí. Nově byla na územním principu vytvořena tři velitelství v TÁBOŘE, OLOMOUCI a TRENČÍNĚ a velitelství letectva a PVO ve STARÉ BOLESLAVI.

Souběžně s organizačními změnami v orgánech velení byly uskutečněny změny v koncepci zpravodajské služby, vojenského obranného zpravodajství a vytvořena vojenská policie. Nově byly koncipovány úkoly Civilní obrany.

Omezené rozpočtové prostředky přidělené pro resort obrany, ale i určitá liknavost velitele letectva a PVO, byly příčinou, že se nepodařilo řešit dislokaci letectva na území SR. Tento úkol se stal v závěru roku 1992 stěžejním při rozdělování majetku federace a tedy i Čs. armády.

Rozsah organizačních změn uskutečněných v letech 1991 - 1992 nakonec představoval zrušení 205, redislokaci 176, reorganizování 540 a vytvoření nových 299 útvarů, přemístění více jak 5 500 ks techniky a 125 000 tun materiálu.

Tím se dostávám k poslednímu úkolu, který plnila Čs. armáda - rozdělení zbraní, techniky a materiálu armády v poměru 2 : 1 a legislativní zajištění zániku federální armády se současným vznikem dvou armád - Armády České republiky a Armády Slovenské republiky k 1. lednu 1993.

Tato složitá operace představovala celkem přemístit:

- z území České republiky na území SR

163 letadel, 164 tanků, 59 BVP a OT, 2 032 ks automobilní techniky, 347 dělostřeleckých a zbraňových systémů, 137 414 ručních zbraní, 18 553 tun munice, 16 185 tun technického materiálu a 25 232 tun týlového materiálu.

- z území Slovenska na území ČR

42 letadel, 39 ks automobilní techniky, 691 ks ostatních druhů techniky, 224 dělostřeleckých a zbraňových systémů, 81 535 ks ručních zbraní, 1 028 tun munice, 12 536 tun technického a 30 tun týlového materiálu.

Přesuny výzbroje, techniky a materiálu byly zahájeny k 1. 11. 1992 a v hlavních druzích ukončeny do 20. 12. 1992. Celkově bylo uskutečněno 2 324 vojenských transportů (což představovalo 942 železničních vagónů) a 117 přesunů proudů kolové techniky po osách.

Jen přímí účastníci tohoto procesu vědí, kolik úsilí a námahy se muselo vynaložit,

aby úkoly první etapy přestavby armády mohly být splněny. Armáda České republiky má na čem stavět. Kvalitní, ale hlavně promyšlené a po všech stránkách zdůvodněné návrhy "Koncepce výstavby AČR do roku 1996" musí představovat tu hodnotu, z které bude naše armáda čerpat sílu pro další rozvoj.

Vrcholné státní a armádní orgány, ale i velitelé operačních i taktických stupňů by svá rozhodnutí měli zvažovat a optimalizovat tak, aby se zbytečně nemrhalo silami a prostředky.

Strukturální změny by neměly být samoúčelné a měly by především vycházet z perspektivních potřeb rozvoje armády. V žádném případě by se nemělo dostat do popředí heslo - reorganizujeme všechno, ať nezůstane kámen na kameni.

Závěrem bych chtěl vyjádřit naději, že úkoly které budou vyplývat z nové Koncepce výstavby armády, budou splněny stejně kvalitně, jako ty předcházející. Jejich splnění vytvoří optimální podmínky k tomu, aby se vojáci mohli věnovat svému řemeslu, tj. připravovat se ke splnění povinnosti bránit svobodu, nezávislost a územní celistvost České republiky.

Judr. Vladimír H a n d l, CSc.

ROZŠÍŘIT NATO, NEBO NIKOLI?

Z konference NATO a Standing Conference of Atlantic Organisations (SCAO) pořádané ve spolupráci s Evropským střediskem Institute for East West Security Studies a s Ústavem mezinárodních vztahů (ÚMV), ve dnech 3. až 6. září 1992 ve Štítně.

Konference proběhla v plodné a někdy kontroverzní diskusi. Byla poznamenána nejasností východisek, řešení jejich alternativ. Podmíněně lze tematické celky jednání uspořádat následovně:

Na konferenci se projevil velmi pestrý pohled již na definici hlavních problémů vývoje a v užším smyslu bezpečnosti dneška a jejího ohrožení.

Účastníci zdůrazňovali jako hlavní výzvu dneška v širokém smyslu nový **etnický nacionalismus**. Profesor Ernest Gellner (Cambridge University, Velká Británie) tento nacionalismus chápal především jako otázku historického "sřátka státu a (národní) kultury". Podle časových pásem pak ukazoval, že tento "sřátek" je nejpevnější v nejzápadnějších evropských zemích (Velké Británii, Portugalsku,